

АНЗІН

Роман Олексійович
rome-an@ukr.net

УДК 336

АДАПТАЦІЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВА ДО МІЖНАРОДНИХ
СТАНДАРТІВ ЯК ПЕРШИЙ КРОК ДО ВИХОДУ НА МІЖНАРОДНІ РИНКИ
КАПІТАЛУADAPTATION AND TRANSFORMATION OF COMPANIES TO INTERNATIONAL
STANDARDS AS A FIRST STEP TO ENTER GLOBAL CAPITAL MARKETSаспірант кафедри
фінансів, Київський
національний універ-
ситет ім. Тараса
Шевченка

У статті було досліджено процес підготовки компанії до виходу на міжнародні ринки капіталу. Розглянуто методи трансформації фінансової звітності до міжнародних стандартів та визначені переваги та недоліки цих методів для компаній України. У процесі дослідження було виділено основні етапи та кроки трансформації підприємства в процесі первинного публічного розміщення акцій та проаналізовано переваги та недоліки публічності для українських компаній.

В статье было исследовано процесс подготовки компании к выходу на международные рынки капитала. Рассмотрены методы трансформации финансовой отчетности к международным стандартам. Также, были определены преимущества и недостатки этих методов для компаний Украины. В процессе исследования были выделены основные этапы и шаги трансформации предприятия в процессе первичного публичного размещения акций и проанализированы преимущества и недостатки публичности для украинских компаний.

The process of preparing the company to enter the international capital markets was investigated in the article. The methods of transformation of financial statements to international standards were analysed. Advantages and disadvantages of these methods for companies of Ukraine were identified. The main steps and stages of the companies' transformation during the process of initial public offering were stated and analysis of advantages and disadvantages of Ukrainian companies publicity was performed.

Ключові слова: ринок капіталу; інвестиційна привабливість; фінансовий стан; трансформація; об'єкт інвестування; первинне публічне розміщення, міжнародні стандарти; звітність

Ключевые слова: рынок капитала; инвестиционная привлекательность; финансовое состояние; трансформация; объект инвестирования; первичное публичное размещение; международные стандарты; отчетность

Keywords: capital markets; investment attractiveness; financial position; transformation; the investee; initial public offering; international standards; financial statements

ВСТУП

Для українських компаній в умовах економічної нестабільності та несприятливій кон'юктурі ринку зазвичай досить важко подолати всі фактори які заважають їй здобути визнання серед міжнародних інвесторів та залучити фінансові ресурси на закордонних ринках капіталу. Зазвичай існує ціла низка чинників які унеможливають вихід українських компаній на такі ринку. Найбільш суттєвим є подолання звичайного для України тіньового методу ведення бізнесу, основою якого є створення та впровадження на підприємстві схем уникнення оподаткування, перенаправлення грошових потоків отриманих у вигляді готівки, проведення неправомірних операцій, неправдиве висвітлення фінансового стану підприємства у звітності та інші неправомірні дії з боку менеджменту компанії з метою «оптимізації» бізнесу. Також слід зазначити, що в Україні не існує чітко визначеного

законодавства, яке б захищало права мажоритарного інвестора. Таким чином, інвестор, купуючи акції українських компаній не може бути впевненим у їх якості та гарантіях отримати дивіденд від їх володіння.

Найбільш ефективним методом повернути інтерес до українських компаній є приведення фінансово-організаційна трансформація українських підприємств до міжнародних стандартів та проведення щорічного аудиту визнаними аудиторськими компаніями.

Фундаментальні основи виходу компанії на міжнародні ринки капіталу та підготовки їх до цього процесу закладено в наукових працях як зарубіжних, так і українських фахівців. Цю проблему розглядали такі видатні науковці, як Александер Г., Бейлі Дж., Брейлі Р., Брігхем Ю., Ван Хорн Дж. К., Вахович Дж., Гапенські Л., Дамодаран А., Росс С., Коупленда Т., Майерс С., Росс С., Шарп У. та інші.

Серед вітчизняних вчених слід відзначити здобутки Алексєнко Л.М., Базилевича В.Д., Баженова О.В., Лютого І.О., Любкіної О.В., Міщенко В.І., Петленко Ю.В., Терещенко О.О., Філіна Г.І., Шелудько В.М. та інші.

МЕТА РОБОТИ

Дослідити процес підготовки та трансформації підприємств в процесі виходу на міжнародні ринки капіталу та адаптації їх звітності до міжнародних стандартів.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи стали наукові праці зарубіжних та вітчизняних дослідників, матеріали періодичних видань, монографій, нормативно-правових актів. Під час дослідження використано методи індукції та дедукції, структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Головним принципом всіх перетворень є прозорість управління, організаційної структури та фінансової звітності. Зазвичай трансформації підприємств може зайняти достатньо довгий проміжок часу, оскільки потребує якісного переформатування всіх організаційних бізнес процесів.

Трансформація підприємства може включати наступні етапи та кроки в залежності від поставлених цілей:

- розробка та впровадження облікової політики, яка б відповідала міжнародним стандартам;
- імплементація системи контролів на всіх рівнях управління компанією, які б мінімізували ризик неправомірних дій з боку осіб залучених до бізнес процесів;
- визначення цілей та орієнтації підприємства на ринок, на який планується вихід, відповідно вибір валюти оцінки та валюти представлення звітності;
- проведення оцінки та визначення вхідних залишків та залучення аудиторів для їх підтвердження;
- розробка трансформаційної моделі вхідними значеннями якої буде виступати бухгалтерська звітність підприємства;
- проведення дослідження галузі та визначення характерних підприємству рис та суміжної інформації, необхідної для розрахунку трансформаційних корегувань;
- співставлення та розробка плану рахунків відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності та таблиці їх відповідності до українського плану рахунків;
- групування та класифікація статей звітності згідно міжнародним стандартам;
- визначення всіх пов'язаних з підприємством сторін, операції з якими необхідно розкривати у додатках до фінансової звітності складеної згідно міжнародним стандартам фінансової звітності або дочірніх підприємств, які необхідно включити у звітність;

– підготовка кінцевої трансформації звітності за міжнародними стандартами та випуск фінальної фінансової звітності, яка буде коректно відображати фінансовий стан підприємства та надасть інвестору достовірну інформацію щодо його стану.

Українські компанії активізують роботу в даному напрямку у зв'язку із все більшою інтеграцією економіки України в міжнародний економічний простір та бажанням привернути іноземний капітал та інвестиції. Також у процесі зростання місцевих ринків та перетворенням успішних компаній України у великі бізнес-структури перед менеджментом постає питання щодо пошуку альтернативних від кредитування пошуків фінансування. Співпраця з міжнародними фінансовими інститутами та інвесторами, вихід на міжнародні ринки капіталу за допомогою приватних розміщень або IPO та пошук інвесторів вимагають (в числі багатьох інших трансформаційних дій) формування звітності за Міжнародними стандартами фінансової звітності. Цей процес відбувається більш активно на великих підприємствах, наприклад, металургійної та машинобудівної галузей. Хоча тут є свої труднощі: вихід компаній, що працюють в цих секторах, вимагає, можливо, трохи більш тривалої підготовки, ніж зазвичай. Адже мова йде про досить великих підприємствах, для яких зміни носять фундаментальний характер. У той же час дрібні компанії, яким не потрібно настільки кардинально перебудувувати облік і внутрішню структуру, можуть вийти на міжнародні ринки раніше. Відносно невеликі компанії, зазвичай, легше та швидше переходять до повномасштабного застосування Міжнародних стандартів.

Останнім часом, в Україні багато компаній починають переходити на міжнародні стандарти фінансової звітності. Хоча більшість тільки починає освоювати досить об'ємні для сприйняття стандарти. На відміну від прийнятих в Україні Положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО), які є дуже обмежені для прийняття управлінських рішень, Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) спрямовані на відображення реальної і об'єктивної інформації про поточний фінансовий стан підприємства. Також слід зазначити, що до діючі в Україні стандартів дуже часто вносяться різноманітні зміни, доповнення та виправлення з метою їх наближення до податкового обліку. В той час, міжнародні стандарти майже не змінюються, доповнюються лише поясненнями та незначними корегуваннями, спрямованими на зниження ризиків необ'єктивного відображення фінансового стану підприємства. Таким чином застосування таких стандартів стає більш вигідним для українських підприємств, перш за все, для підвищення інвестиційної привабливості.

В Україні була створена законодавча база для підприємств, які бажають перейти на міжнародні стандарти, лише в 2011 році. Основні вимоги щодо використання міжнародних стандартів та послуг врегульовує Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Так, серед основних суб'єктів господарювання згідно Закону

України за міжнародними стандартами мають звітуватись наступні учасники господарських відносин:

- публічні акціонерні товариства, банки, страховики, а також підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначений Кабінетом Міністрів України, повинні складати фінансову та консолідовану фінансову звітність за МСФЗ, інші підприємства самостійно приймають рішення про застосування МСФЗ;

- про складання фінансової звітності за МСФЗ підприємство повинно проінформувати органи статистики.

- визначені законом підприємства повинні оприлюднювати річну фінансову звітність та річну консолідовану фінансову звітність разом з аудиторським висновком шляхом розміщення на власній веб-сторінці з опублікуванням у періодичних або неперіодичних виданнях до 30 квітня року, що настає за звітним періодом.

Серед визначених у законі суб'єктів господарювання, що повинні вести фінансову звітність за міжнародними стандартами виділяють – публічні акціонерні товариства, підприємства – емітенти іпотечних облігацій, іпотечних сертифікатів, облігацій підприємств і сертифікатів фондів операцій з нерухомістю, а також професійні учасники фондового ринку, банки, страховики та інші фінансові установи.

Для інших компаній ведення обліку за міжнародними стандартами не є обов'язковим та залишається вибором менеджменту. Таким чином для ринку капіталу одним з найважливіших кроків є підготовка фінансової звітності за міжнародними стандартами з метою її подальшого розкриття потенційним інвесторам.

Загалом в умовах Українських реалій виділяють декілька можливих варіантів підготовки та трансформації звітності компанії.

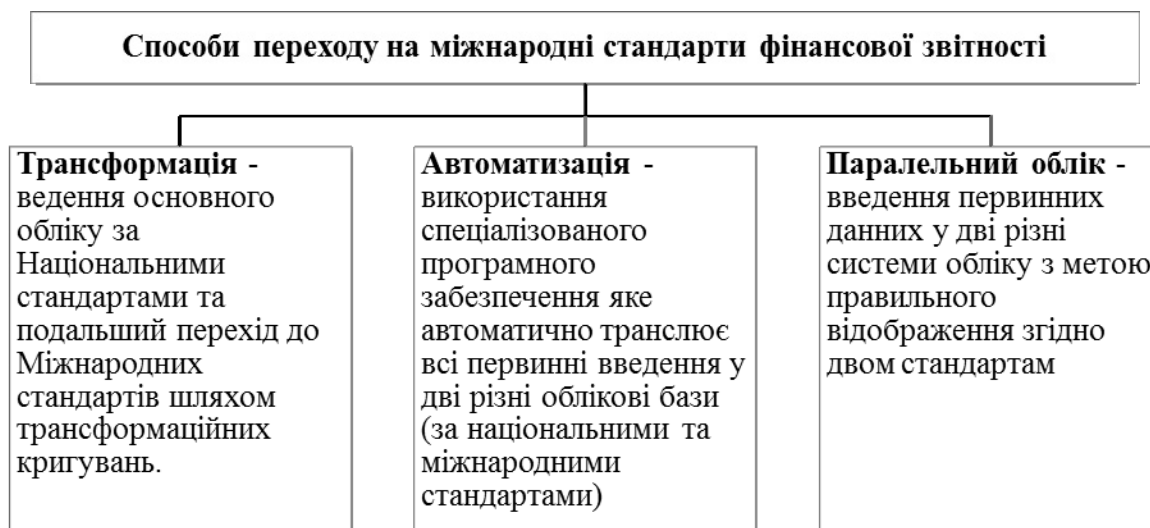

Рис. 1 Способи переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності

Кожен із зазначених вище способів ведення обліку за міжнародними стандартами може застосовуватись в залежності від необхідності та потреб компанії.

Загалом питання переваг та недоліків залучення коштів шляхом виходу на відкриті ринки капіталу та перехід форми власності від приватної до акціонерної є досить дискусійним, так в академічній літературі зазначалося, що менеджмент компанії може залучити доволі значні обсяги шляхом проведення первинного публічного розміщення акцій, хоча в той самий час більшість фінансових директорів реального сектору дану тезу не підтримують, оскільки даний процес залежить від дуже багатьох зовнішніх факторів, які надто важко спрогнозувати, а зниження ціни капіталу не є мотивацією для використання первинного публічного розміщення (IPO) в якості джерела

залучення ресурсів. Серед таких факторів виділяють – кон'юнктура ринку, суб'єктивність інвестора, стан економіки країни в якій компанія здійснює свою діяльність та багато інших, на які менеджмент компанії не має ніякого впливу. Також, важливим етапом, на думку менеджменту компаній є готовність компанії стати повністю прозорою та відкрити свої фінансові показники діяльності для вільного доступу. Але, врахувавши, по можливості, всі фактори схиляються до думки, що на певному етапі розвитку компанії IPO є одним з небагатьох напрямків продовження зростання компанії.

Нижче наведені загальні переваги та недоліки проведення первинного публічного розміщення акцій компанією.

Таблиця 1

Аналіз переваг та недоліків виходу українських компанії на міжнародні ринки капіталу

Переваги	Недоліки
можливість залучити більший обсяг фінансування, за нижчою вартістю в порівнянні з іншими джерелами фінансування (банківські кредити, лізинг, позики та ін.);	значна вартість первинного публічного розміщення акцій (безпосередня вартість лістингу, комісії посередникам та інші платежі та комісії);
ефективніший контроль за діяльністю підприємства, оскільки з'являються нові контролюючі органи на підприємстві та обов'язковість проведення міжнародного аудиту фінансової звітності компанії;	підвищення тиску на керівництво компанії за рахунок жорсткіших термінів та кількості фінансової звітності, яка має відповідати міжнародним стандартам;
підвищення ліквідності за рахунок диверсифікації власників;	підвищення ризику судових процесів з власниками акцій;
доступ до вторинного ринку, та можливість повторного випуску акцій (вторинне розміщення (SPO));	підвищенні вимог до професіоналізму керівників;
підвищення репутації підприємства	ускладнення корпоративної структури підприємства.

Процес первинного виходу на міжнародні ринки капіталу досить складений та багатосторонній процес до якого залучається досить велика кількість сторін. Для успішного випуску акцій підприємству необхідно залучити інвестиційну компанію, яка буде супроводжувати та створювати необхідні умови процесу емісії акцій. Завданням лід менеджера є підготовка компанії (фінансово-організаційна трансформація, з метою задоволення вимог, які висуваються міжнародними біржами), супровід під час процесу оформлення випуску акцій, вибору торгового майданчику, пошук інвесторів. Також важливим учасником виступає андеррайтер – інвестиційний банк, який викупає більшу частину емісії з метою подальшого перепродажу. Андеррайтер виступає гарантом того, що акції компанії будуть куплені та бере на себе ризики формування ціни в день розміщення.

Незалежно від розміру та стадії розвитку компанія на початку впровадження МСФЗ повинна прийняти рішення про розробку плану та чітко виокремити всі стадії процесу - стартувати з трансформації вже існуючої звітності за міжнародними стандартами або налагоджувати повноцінний облік.

Найбільш часто менеджмент може припуститися цілого ряду помилок та в процесі підготовки звітності за міжнародними стандартами упустити багато важливої інформації, котра не є настільки важливою для обліку за національними стандартами:

- про стадії будівельного процесу;
- про стадії виробничого процесу;
- про стан маркетингових акцій і витрат по ним;
- про стан справ у продажах / закупках (особливо питання знижок);
- відомості про укладені контракти, за якими ще не почалися операції;
- дані про стан ризиків по процентних ставках, опціонах на фінансові інструменти;
- про стан справ зі стягненням простроченої заборгованості.

Метод трансформації фінансової звітності у порівнянні з переходом до ведення звітності за міжнародними стандартами має як переваги так і

недоліки. Серед основних переваг – легкість застосування, потребує менше ресурсів як фінансових так і робочих. Хоча цей метод також має й істотні недоліки. Як правило, трансформація робиться на кварталній або щорічній основі. Відповідно отримати інформацію на проміжних стадіях не є можливим.

Трансформація фінансової звітності, як правило, пов'язана з використанням електронних таблиць для трансформації. У даній таблиці до звітної інформації, отриманої використовуючи національні стандарти, застосовуються всі коригуючі проведення та розрахунки з метою переходу на міжнародні стандарти. Ведення такої таблиці – це підвищений ризик виникнення помилок. З іншого боку, якщо підприємство веде управлінський облік досить докладно і у менеджменту немає потреби в наданні міжнародної звітності кінцевому користувачу (кредитори, материнська компанія, контролюючі органи або інші сторони) на кварталній або місячній основі, то, трансформація фінансової звітності є одним із найкращих та найефективніших методів переходу від національних до міжнародних стандартів. Незважаючи на те що вона здається менш технічною і коректною, ніж ведення паралельного обліку, ця методика може використовуватися як проміжний крок для великого бізнесу або стати постійною практикою для невеликих компаній.

Для компаній України, ведення хоча б якоїсь звітності за міжнародними стандартами, вже є значним кроком на зустріч прозорій та ефективній економіці.

Існує також метод автоматизації та налаштування обліку як бухгалтерського так і управлінського на ведення записів автоматично у два регістра, що відповідно до стандартів будуть розноситись у дві бази даних. Цей метод зазвичай обирають міжнародні компанії, що мають дочірні бізнес активи в Україні.

Автоматизований метод можна розглядати у двох напрямках:

- перший: з самого початку роботи в Україні материнська компанія задає певні стандарти роботи, в тому числі і в частині вибору облікової системи, яка

зазвичай підтримує обидва обліку в режимі реального часу;

- другий: для більш дрібних компаній, представництв і у випадку, коли специфіка бізнесу полягає в наявності невеликої кількості трансакцій, іноземна компанія може тимчасово робити тільки трансформацію.

Слід наголосити, що методика ведення обліку напряму залежить від потреб бізнесу. Обираючи метод ведення звітності за міжнародними стандартами, менеджменту Українських компаній в першу чергу необхідно визначити кінцевого споживача фінансової інформації, періодичність звітності, необхідність проміжного контролю та звернути увагу на цілий ряд інших факторів, що може суттєво вплинути на вибір конкретної методики переходу та ведення обліку за міжнародними стандартами.

Також існує метод паралельного ведення обліку. Метод полягає у тому, що одна і та ж трансакція відповідно відображається як у системі обліку за національними стандартами та відповідний запис робиться у системі обліку за міжнародними стандартами. Цей метод дозволяє у режимі реального часу відображати всі операції паралельно у різних системах. Хоча ведення паралельного обліку потребує збільшення кількості спеціалістів, котрі будуть вводити первинні дані, розширення технічної бази та додаткові фінансові ресурси, щоб побудувати нову систему фінансових та управлінських контролів які допоможуть у керуванні та контролі. Для того щоб впровадити паралельний облік, потрібні кошти на закупівлю інформаційних технологій, навчання або наймання кваліфікованого персоналу, перебудова всієї системи обліку, який був би націлений на паралельний облік.

На сьогоднішній день в Україні національні стандарти ведення обліку намагаються привести до міжнародних норм. Так, Положення та стандарти бухгалтерського обліку відображає основні положення Міжнародних стандартів фінансової звітності. Коректне ведення обліку за національними стандартами компаніями України допоможе скоротити затрати на трансформацію звітності відповідно до міжнародних стандартів. Найчастіше на практиці, проблем виникають не в різниці між національними та міжнародними стандартами, а у відношенні менеджменту до етичних принципів, які закладені в міжнародних стандартах та є каноном для ведення бізнесу у світі.

Серед основних причин складності перейти на міжнародні стандарти слід виокремити наступні:

– відмінності між традиційним ставленням до обліку й тим, що вимагається згідно міжнародних стандартів;

– недосконалість і низькі вимоги українського законодавства до якості бухгалтерського обліку;

– низькі вимоги власників компаній до якості бухгалтерського обліку.

ВИСНОВКИ

На сьогоднішній день в Україні досить низька офіційна відповідальність за невірне складання звітності, що викликає поверхневе відношення до відображення всіх операцій у бухгалтерському обліку. Реалії сучасної економіки України такі, що більшість операцій знаходяться в тіні та не мають правдивого відображення у звітності. Такий стан речей майже унеможливує коректний перехід до міжнародних стандартів або перехід з значними похибками та неточностями у розкритій фінансовій інформації. Відповідно виникають ситуації, коли інвестора або кредитор отримують від компанії недостовірну інформацію про фінансовий стан компанії та не можуть вірно оцінити ризиковість. У випадку, якщо компанія перестає бути платоспроможною та не має можливості повернути кошти кредитор зазнає значних збитків. Це в свою чергу дуже негативно відображається на інвестиційній привабливості України в цілому та довірі інвестора до українського бізнесу.

Специфіка ведення бізнесу в Україні є проблемою відсутності етичних принципів та безграмотності у багатьох питаннях управління та ведення підприємницької діяльності. З цієї ж причини впровадження міжнародних стандартів глобально для всіх компаній стає важким і розтягнутим у часі завданням.

З іншого боку введення міжнародних стандартів матиме позитивний ефект не тільки для самого підприємства, а й для країни в цілому. Тому компанії, яка переходить до застосування міжнародних стандартів, варто поставитися до цього процесу дуже серйозно. Для початку впровадження нових підходів до ведення бізнесу необхідно, в першу чергу, створити кваліфіковану команду професіоналів, котра буде займатися лише впровадженням та налагодженням нових стандартів обліку та ведення бізнесу. Керівництво має розуміти, що будь-які фахівці в даному підрозділі зобов'язані безперервно слідкувати та відстежувати всі зміни, що відбуваються у міжнародних стандартах, оскільки процес їх оновлення відбувається постійно.

Список використаних джерел

1. Гвардин, С.В. IPO: стратегия, перспективы и опыт российских компаний. [Текст] / С.В. Гвардин — М.; СПб.: Вершина, 2007. — 259 с., с.20

2. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008р. № 514-VI.

3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV

4. Офіційний сайт інформаційного агентства CBonds // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.cbonds.info/ua/rus/>